

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku Z.D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 października 2013 r.,
zażalenia wnioskodawczynie na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 19 kwietnia 2013 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 19 kwietnia 2012 r., Sąd Apelacyjny odrzucił skargę wnioskodawczynie Z. D. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 13 czerwca 2008 r., którym oddalono apelację wnioskodawczynie od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 18 marca 2007 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, o rentę z tytułu niezdolności do pracy. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny stwierdził, że chociaż wskazana podstawa żądania wznowienia postępowania – art. 401¹ k.p.c., została sformułowana przez wnioskodawczynię w sposób odpowiadający ustawie, to należało uznać, że w rzeczywistości podstawa ta nie występuje i skarga podlega odrzuceniu z mocy art. 410 § 1 k.p.c. W skardze wnioskodawczynie

powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11 (Dz. U. z 2012 r., poz. 251), w którym Trybunał orzekł, że „art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”. Sąd Apelacyjny wskazał, że powołane w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 czerwca 2008 r., III AUa 502/08, przepisy art. 114 ust. 1 i ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) zostały użyte jedynie w kontekście przedstawionych możliwości weryfikacji uprawnień rentowych, ale nie stanowiły podstawy prawnej ani wydanej przez organ rentowy decyzji z dnia 10 kwietnia 2007 r., ani zaskarżonego orzeczenia. W tych okolicznościach – w ocenie Sądu - wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11 nie mógł stanowić podstawy wznowienia postępowania, stąd złożona skarga podlegała odrzuceniu z mocy art. 410 § 1 k.p.c.

W zażaleniu na to postanowienie, pełnomocnik wnioskodawczyni zarzucił naruszenie art. 410 k.p.c. przez jej błędną interpretację i w konsekwencji przyjęcie, że wskazana przez skarżącą podstawa żądania wznowienia postępowania, pomimo jej prawidłowego sformułowania faktycznie nie istnieje, oraz art. 365 § 1 k.p.c. przez jego pominięcie. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu. Pełnomocnik wskazał także, że w rozpoznawanej sprawie zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny przepis art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dawał organowi rentowemu upoważnienie do wydania - na wniosek zainteresowanego lub z urzędu - nowej decyzji w przedmiocie prawa do świadczeń lub ich wysokości po uprawomocnieniu się pierwotnej decyzji. Interpretacja przepisu art. 114 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz orzecznictwo, które ukształtowało się na tle ich stosowania, w ocenie pełnomocnika, prowadzi do wniosku, że decyzje w sprawach emerytur i rent nie mają charakteru konstytutywnego, kształtującego prawo, lecz charakter deklaratoryjny. Jeżeli więc po uprawomocnieniu się takiej decyzji okazało się, że decyzja jest błędna z uwagi na to, iż osoba zainteresowana nie spełnia warunków

do nabycia prawa do świadczenia określonych ustawą, to wówczas organ rentowy uprawniony był do uchylecia lub zmiany błędnej decyzji i wydania decyzji zgodnej z prawem i rzeczywistym stanem rzeczy. Podstawą zmiany decyzji są cytowane wyżej przepisy, a sytuacja taka zaistniała w okolicznościach rozpoznawanej sprawy. Organ rentowy, wydał decyzję przyznającą wnioskodawczyni prawo do świadczenia. Decyzja ta została zmieniona po stwierdzeniu że nieprawidłowo wyliczono okresy składkowe i nieskładkowe niezbędne dla przyznania prawa do świadczeń. Zdaniem pełnomocnika „tylko przepis art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS mógł stanowić podstawę wydania zaskarżonej decyzji. Nie ma przy tym znaczenia, że nie został on wskazany wprost w decyzji ZUS z 10 kwietnia 2007 r. - jako jej podstawa formalnoprawna”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zawiera usprawiedliwionych podstaw, ponieważ wskazana podstawa skargi o wznowienia postępowania, mimo jej sformułowania w sposób odpowiadający ustawie, w rzeczywistości nie występuje, co uzasadnia jej odrzucenie z mocy art. 410 § 1 k.p.c. (por. postanowienia: Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 1968 r., I CZ 122/67, OSNC 1968, nr 8-9, poz. 154; z dnia 7 lipca 2005 r., IV CO 6/05, Biuletyn Sądu Najwyższego 2005, nr 9, poz. 14; z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZ 1/07 (niepublikowane); z dnia 9 maja 2008 r., II PZ 65/07, OSNP 17-18, poz. 233; z dnia 1 marca 2009 r., II UZ 2/09 (niepublikowane), II PZ 5/10 z dnia 19 marca 2010 r. (niepublikowane), oraz wyrok z dnia 16 maja 2007 r., III CSK 56/07 (niepublikowane). W rozpoznawanej sprawie skarżąca powołała się na przesłankę wymienioną w art. 401¹ k.p.c., uzasadniającą wznowienie postępowania wówczas gdy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego dotyczy aktu normatywnego (przepisu prawa) stanowiącego podstawę wydanego przez Sąd w tej sprawie orzeczenia. Tymczasem przywołany przez skarżącą w uzasadnieniu skargi przepis art. 114 ust. 1a, objęty wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11, nie stanowił podstawy prawnej ani wydanej przez organ rentowy decyzji z dnia 10 kwietnia 2007 r., ani zaskarżonego wyroku z dnia 13

czerwca 2008 r., którym oddalono apelację wnioskodawczyni od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 18 marca 2007 r.

Badając istnienie wskazanych podstaw skargi o wznowienie postępowania Sąd Apelacyjny trafnie uznał, że wskazane przez skarżącego okoliczności nie mieszczą się w hipotezie art. 401¹ k.p.c. Ponadto jak słusznie wskazał Sąd drugiej instancji, art. 114 ust. 1 i ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych został wskazany w uzasadnieniu wyroku w kontekście przedstawionych możliwości weryfikacji uprawnień rentowych, nie stanowił jednak podstawy prawnej zarówno wydanej przez organ rentowy decyzji jak i zaskarżonego orzeczenia. Nie ma także racji pełnomocnik wnioskodawczyni wskazując w uzasadnieniu zażalenia, że „tylko przepis art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS mógł stanowić podstawę wydania zaskarżonej decyzji”, także wówczas gdy „nie został on wskazany wprost w decyzji ZUS (...) jako jej podstawa formalnoprawna”. W rzeczywistości w wypadku renty okresowej z tytułu niezdolności do pracy, przysługuje ona - zgodnie z art. 59 ust. 1 z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS - osobie, która spełniła warunki określone w jej art. 57, jeżeli niezdolność do pracy jest okresowa. Renta okresowa (zgodnie z art. 59 ust. 2) przysługuje przez okres wskazany w decyzji organu rentowego. Bezspornie organ rentowy przyznawał wnioskodawczyni, na jej wniosek, okresowo prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy (przeważnie częściowej) od 1994 r. do 2007 r. i po zakończeniu każdego z tych okresów jej prawo zostawało ustalane na nowo, na kolejny okres, a ostatni z tych okresów skończył się w dniu 27 lutego 2007 r. Rozpoznaniu podlegał więc kolejny złożony przez wnioskodawczynię wniosek z dnia 11 stycznia 2007 r., którym domagała się ustalenia prawa do renty od dnia 1 marca 2007 r. Podstawą prawną decyzji przyznającej lub też odmawiającej świadczenia od dnia 1 marca 2007 r. nie mógł być zatem art. 114 ust. 1 lub ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przepisu tego nie powołano w związku z tym w decyzji organu rentowego i wyroku Sądu Okręgowego z dnia 18 marca 2008 r. Prawo do świadczenia wnioskodawczyni było bowiem oceniane w oparciu o art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Skarżąca nie spełniała wszystkich koniecznych warunków do przyznania świadczenia jakie wynikają z tego przepisu

wobec braku wymaganego okresu ubezpieczenia. W postępowaniu odwoławczym od decyzji odmawiającej prawa do renty sąd ubezpieczeń społecznych ocenia legalność decyzji według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania. Taki pogląd jest utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNAPiUS 2005, nr 3, poz. 43, z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005, nr 3, poz. 43). W tak przedstawianym stanowisku podkreśla się, że postępowanie sądowe w sprawach dotyczących ubezpieczenia rentowego wszczynane jest w rezultacie odwołania wniesionego przez ubezpieczonego od decyzji organu rentowego. Ma więc ono charakter odwoławczy. Jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem - w aspekcie formalnym i materialnym - decyzji wydanej przez organ rentowy na wniosek ubezpieczonego lub z urzędu. Jest zatem postępowaniem kontrolnym. Badanie owej legalności decyzji i orzekanie o niej jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydawania decyzji. Mówiąc inaczej - o zasadności przyznania lub odmowy przyznania świadczenia decydują okoliczności istniejące w chwili ustalania do niego prawa.

Wobec powyższego wskazana w skardze podstawa wznowienia była pozorna, co uzasadniało odrzucenie skargi z mocy art. 410 § 1 k.p.c.

W tym stanie rzeczy, gdy stanowisko Sądu Apelacyjnego zawarte w zaskarżonym postanowieniu jest trafne, należało orzec jak w postanowieniu, zgodnie z art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.